

[Formanden.]

godt forhold mellem befolkning og forsvar. Han medvirkede i forberedelsen af forsvarsordningen af 1955, og hans indsats i forsvarslovgivningens gennemførelse gjorde det naturligt, at han i 1962 afløste Poul Hansen (Kalundborg) som forsvarsminister.

Hans ledelse af forsvarsministeriet gennem 6 år prægedes af fasthed og stor saglig indsigt, grundet på erfaringer fra hans tidligere nære samarbejde med medarbejdere ved forsvaret. Han gjorde en stor indsats for at forbedre de værnepligtiges forhold og dermed klimaet i forsvaret.

Victor Grams rolige og stilfærdige personlighed vandt ham venner i alle kredse her i tinget, og hans død vil være et stort tab for hans nærmeste arbejdsfæller og hans familie. Vi vil alle ære hans minde.

(Medlemmerne påhørte stående formandens mindeord).

Formanden: I skrivelse af dags dato meddeler indenrigsministeren, at han i henhold til forretningsordenens § 19, stk. 3, i dag ønsker at give tinget en redegørelse vedrørende de civile værnepligtiges forhold.

Uden for dagsordenen giver jeg ordet til indenrigsministeren, for at han kan give tinget den nu anmeldte redegørelse.

Indenrigsministeren (Poul Sørensen): I går eftermiddags blev jeg af cheferne for indenrigsministeriets 3 lejre for civile værnepligtige underrettet om, at størstedelen af de værnepligtige, der gør tjeneste i disse lejre, i dag vil foretage en ulovlig arbejdsnedlæggelse.

Der har i den senere tid været andre ulovlige arbejdsnedlæggelser i lejrene. Den 14. november sidste år var der således en arbejdsnedlæggelse i lejren i Kompedal, og den 18. december var der arbejdsnedlæggelse i alle 3 lejre. Den 3. februar i år nedlagde størstedelen af de værnepligtige i Kompedallejren arbejdet, og det er ikke senere blevet genoptaget.

På denne baggrund og på baggrund af de andre uroligheder, som i den senere tid er

forekommet i lejrene, og som har været omtalt i dagspressen, har jeg fundet anledning til at give det høje ting en redegørelse.

Jeg har, siden jeg overtog administrationen af loven om værnepligtiges anvendelse til civilt arbejde, lagt vægt på, at samfundet giver det mindretal af befolkningen, for hvem aftjening af værnepligten i forsvaret ville være en alvorlig samvittighedsbelastning, en rimelig behandling. Denne indstilling har ført til, at jeg for snart et år siden foranledigede, at der blev ændret praksis, for så vidt angår betingelserne for at blive fritaget for militærtjeneste, således at en tilstrækkelig dyb etisk overbevisning af politisk karakter — i modsætning til tidligere — nu accepteres som fritagelsesgrund.

Jeg har endvidere gennemført den ændring af praksis, at ingen værnepligtig mod sin vilje kommer til at gøre tjeneste i civilforsvaret. Værnepligtige, der indkaldes til civilforsvarstjeneste, bliver, såfremt de ansøger derom, fritaget for denne tjeneste mod at blive overført til civilt arbejde. Jeg understreger, at denne praksis er indført, uanset at civilforsvaret alene varetager humanitære opgaver.

Ministeriet tilstræber endvidere, at vilkårene for de civile værnepligtige under aftjening af deres værnepligt gøres tilfredsstillende. Dette gælder ikke mindst de arbejdsopgaver, som de værnepligtige beskæftiges med, medens de er indkaldt. I mange år var de værnepligtige praktisk talt udelukkende beskæftiget med skovarbejde. I 1963 begyndte man at give de værnepligtige andre arbejdsopgaver, der blev udført uden for lejrene. Antallet af arbejdspladser uden for lejrene var ved udgangen af 1968 ca. 80. I løbet af den sidste halvanden måned er tallet steget med ca. 30, således at der nu er i alt ca. 110 arbejdspladser uden for lejrene.

Arbejdet uden for lejrene udføres på sociale institutioner, museer, teatre o. lign. En af ministeriets lejrchefer har siden den 1. januar i år udelukkende været beskæftiget med at etablere nye arbejdspladser uden for lejrene og med at forbedre vilkårene på de allerede eksisterende arbejdspladser. Forudsætningen for, at en civil værnepligtig kan beskæftiges på en bestemt arbejdsplads, er, at der ikke derved sker en forringelse af be-

[Indenrigsministeren.]

skæftigelsesmulighederne for arbejdere og funktionærer inden for det pågældende arbejdsområde.

Lad mig også nævne, at der i ministeriet arbejdes med planer om oprettelse af en skole, hvor de værnepligtige kan få undervisning i praktiske og teoretiske fag, som de vil få brug for i deres arbejde uden for lejrene.

Lejrcheferne og ministeriet bestræber sig på at få et godt samarbejde med de værnepligtige. Repræsentanter for ministeriet aflægger besøg i hver af lejrene 4-5 gange om året. Ved disse besøg drøfter man de problemer, der måtte være, med de værnepligtiges talsmænd.

I sommer besøgte jeg lejrene i Kompedal og Gribskov. Under disse besøg havde jeg drøftelser med talsmændene og deltog i fællesmøder med de værnepligtige. I mandags deltog jeg sammen med embedsmænd fra ministeriet i et offentligt diskussionsmøde, som Militærnægterforeningen arrangerede.

Ved dette sidste møde gjorde de værnepligtige rede for deres synspunkter og vi for vore. Selv om vi naturligvis ikke kunne blive enige på alle punkter, nåede vi dog et godt stykke. Der var således enighed mellem ministeriets repræsentanter og de civile værnepligtige om, at Militærnægterforeningen må inddrages i arbejdet med de værnepligtiges forhold. Som en konsekvens af dette standpunkt indbød jeg på mødet foreningen til at udpege repræsentanter til en arbejdsgruppe om uddannelsen af de civile værnepligtige. Vi var også enige om, at antallet af arbejdspladser uden for lejrene må forøges.

Et af de spørgsmål, som vi drøftede ved Militærnægterforeningens møde i mandags, var spørgsmålet om tjenestetidens længde. De civile værnepligtige har i øjeblikket en tjenestetid på 19 måneder, d. v. s. 5 måneder mere end menige i hæren. De civile værnepligtige argumenterer for, at tjenestetiden ud fra en lighedsbetragtning må være den samme for dem som for hærens værnepligtige. På denne baggrund har de fremsat ønske om en tjenestetidsnedsættelse til 14 måneder.

Jeg har for et par måneder siden indbudt repræsentanter for de værnepligtige til

drøftelse af tjenestetidsspørgsmålet. Jeg har meddelt dem, at en sådan drøftelse kan finde sted, når der er truffet beslutning om, hvor lang tjenestetiden fremtidig skal være for forsvarets værnepligtige. Jeg har imidlertid gjort det klart, at jeg ikke er enig med de civile værnepligtige om tjenestetidsspørgsmålet. Jeg er enig med dem i, at man bør anlægge en lighedsbetragtning, når tjenestetiden for de civile værnepligtige skal fastsættes. Efter min mening må denne lighedsbetragtning imidlertid indebære, at værnepligtsbyrden skal være ens for de civile værnepligtige og for forsvarets værnepligtige. Tjenestetidens længde er jo kun en del — omend en væsentlig del — af værnepligtsbyrden. Den civile værnepligtige må bære samme samlede byrde som soldaten.

Når værnepligten skal vejes, må det erindres, at samfundet forlanger af forsvarets værnepligtige, at de i en given situation skal udføre deres arbejde med livet som indsats. Det må endvidere erindres, at tjenestevilkårene i forsvaret i flere henseender, f. eks. med hensyn til vagt og med hensyn til muligheden for at blive udtaget til værnepligtig befalingsmand med dertil hørende længere tjenestetid, er mere byrdefulde end vilkårene for de civile værnepligtige.

På baggrund af den linje, der fra ministeriets side er anlagt over for de civile værnepligtige, må jeg finde det beklageligt, at disse værnepligtige fortsat griber til ulovlige aktioner. Jeg har i diskussioner med de værnepligtige udtalt, at det er en nødvendig forudsætning for, at et demokratisk samfund kan fungere, at alle grupper af befolkningen respekterer de afgørelser, som er truffet af folketinget. Jeg fremhævede tillige, at det demokratiske samfund må kendes på den grad af tolerance, som myndighederne udviser over for mindretal i befolkningen. Ministeriet har bestræbt sig på at udvise forståelse og tolerance over for det mindretal, som de civile værnepligtige udgør. Men naturligvis kan dette mindretal ved fortsat at foretage ulovlige aktioner bringe samfundet i den situation, at der må skrides ind for at få reglerne i lovgivningen efterlevet.

Ministeriet er fortsat indstillet på at samarbejde med de værnepligtige, med deres talsmænd og med deres forening. Jeg håber,

[Indenrigsministeren.]

at et sådant samarbejde også i fremtiden vil vise sig muligt. Men jeg forventer, at de ulovlige aktioner nu bringes til ophør.

Fra denne talerstol vil jeg opfordre de værnepligtige til at optage arbejdet i lejrene. Jeg vil følge denne opfordring op i et brev til hver enkelt værnepligtig. I dette brev vil det blive betydet hver enkelt, hvilken risiko han efter lovgivningen udsætter sig for ved at deltage i ulovlige arbejdsnedlæggelser.

Jeg ved, at det vil kunne medføre alvorlige personlige problemer for de værnepligtige og indirekte for deres pårørende, hvis situationen udvikler sig således, at der må skrives ind efter bestemmelserne i loven om værnepligtiges anvendelse til civilt arbejde. Derfor er jeg hidtil vejet tilbage for at gøre det. Jeg håber, at det ikke vil blive nødvendigt at bringe disse bestemmelser i anvendelse for at få respekteret denne del af vor lovgivning.

Den første sag på dagsordenen var:

Spørgsmål til ministrene.

Af *Lis Møller* til socialministeren:

„Vil ministeren foranledige, at der bliver foretaget en undersøgelse af forholdene på Ebberødgård, en undersøgelse, som såvel forældre som personale har bedt om?“

Lis Møller: For folketinget er det vigtigt, at vi søger at yde, hvad vi kan til forbedring af forholdene for de svageste i samfundet, herunder vore åndssvage, således at forældre med tryghed kan overlade børnene til samfundets institutioner.

Det er imidlertid ikke nok, at der bevilges penge. Vi er også nødt til at være lydhøre over for påstande og klager vedrørende børnenes behandling; børnene kan jo ikke selv fremføre deres synspunkter. I den sidste tid har der, som vi alle ved, mange gange offent-

ligt lydt klager fra de forældre, som har børn på Ebberødgårds spastikerafdeling, og vi har også modtaget klager fra flere af de medarbejdere, som er ansat ved åndssvageforsorgen. Det må naturligvis påvirke os, og det må give os anledning til at stille spørgsmålene: er disse klager berettigede? Er forholdene på vore institutioner så ringe, at forældre med rette kan frygte, at deres børn lider overlast? Hvad hjælper det, at spastikerafdelingen på Ebberødgård, hvad ydre rammer og materiel angår, er en af verdens bedste, hvis der er kiv og strid inden døre til skade for børnene?

De mange klager, der har lydt, har påvirket mig, og derfor spørger jeg socialministeren, om hun vil være villig til at foranstalte en undersøgelse, en hurtig, objektiv og uvildig undersøgelse, så der kan genskabes tryghed og ro omkring åndssvageforsorgens arbejde.

Socialministeren (Nathalie Lind): I og for sig kunne jeg indskrænke mit svar til fru Lis Møller til et ja, men netop under hensyn til den megen omtale, der har været af denne sag, vil jeg gerne gøre rede for mine motiver til at ønske en undersøgelse foretaget. Vi føler jo alle betydningen af, at disse meget vanskeligt stillede patienter på afdelingen for spastiske børn på Ebberødgård får den bedst mulige pleje og behandling, og jeg er enig i, at er der problemer i forbindelse hermed, bør de bringes ud af verden.

Når der gennem nogen tid har været uro hos en række forældre til de spastiske børn over børnenes pleje og behandling, skyldtes det især vanskeligheder på afdelingen som følge af visse problemer med hensyn til det indbyrdes samarbejde mellem omsorgspersonale, fysioterapeuter og børnehavelærere på afdelingen. Der har også været klager over, at nogle af børnene havde fået visse gener, endda sårddannelser, ved brugen af skinner under behandlingen. Den af et ægtepar indgivne anmeldelse til politiet imod afdelingen og dennes overlæge for

[Socialministeren.]

vanrøgt af deres barn blev som bekendt henlagt, da sigtelsen, som det anføres, var åbenbart urigtig. Politimesteren havde indhentet en erklæring fra kredslogen, og det er kredsløgens opfattelse, at behandlingen af barnet har været forsvarlig.

Ønsket om en undersøgelseskommission er kommet fra den lokale afdeling af Landsforeningen Evnesvages Vel. Henvendelsen blev som bekendt fulgt op af enkelthenvendelser fra 20 forældrepar. Landsforeningen Evnesvages Vel er gået ind for nedsættelse ikke af en undersøgelseskommission, men af et hurtigt arbejdende uvildigt udvalg til at påvise eventuelle mangler i samarbejdet og kommunikationen og til at anvise forbedringer af disse forhold.

Fra bestyrelsens side har man med stor bekymring fulgt forløbet af denne sag, og man anser det for overordentlig beklageligt, at der kan opstå misforhold mellem forældre og medarbejdere. Men dette skyldes formentlig, at forældrene ikke er blevet gjort tilstrækkelig bekendt med karakteren af den aktive fysiurgiske behandling og de komplikationer, der kan opstå herved.

Jeg tror, man må have lov at sige, at forholdene er blevet bedre i den senere tid, men bestyrelsen er alligevel enig med mig i, at der bør foretages en dybtgående undersøgelse.

De undersøgelser, jeg har ladet foretage i sagen, har vist, at der på afdelingen for spastiske børn på Ebberødgård som på andre afdelinger inden for åndssvageforsorgen udføres et udmærket arbejde, men forskellige vanskeligheder har medført utryghed hos forældrene, en utryghed, som jeg godt kan sætte mig ind i. Jeg deler også bestyrelsens bekymring over den opståede uro og finder som denne, at der bør gøres alt for gennem tilvejebringelse af et forbedret samarbejde på afdelingerne og mellem forældrene og forsorgen at få skabt den rette tryghed hos forældrene med hensyn til børnenes pleje.

Jeg må på den anden side sige, at jeg må være enig med bestyrelsen og landsforeningen i, at denne opgave ikke løses gennem nedsættelse af en undersøgelseskommission, men at jeg tror, der er behov for nedsættelse af et udvalg bestående af nogle få uvildige sagkyndige medlemmer, som må

fremkomme med forslag til forbedringer af samarbejdet og kommunikationen mellem de enkelte personalegrupper og i forholdet til forældrene.

Det vil ikke under dette arbejde kunne undgås, at udvalget kommer ind på at undersøge årsagerne til den hidtidige uro på afdelingen, men det er ikke min tanke, at udvalget skal fordybe sig i de gamle uoverensstemmelser; det skal lægge hovedvægten på gennem vurdering af arbejdsgangen i afdelingen at anvise veje til et bedre samarbejde for fremtiden. Jeg vil drage omsorg for, at et sådant af forsorgen og af ministeriet uafhængigt udvalg snarest bliver nedsat.

Lis Møller: Jeg vil gerne takke socialministeren for det meget positive svar; jeg håber, at undersøgelsen bliver foretaget så hurtigt som overhovedet muligt, for det er jo små menneskeskæbner, det drejer sig om.

Det kan jo også være, at ministeren finder frem til ved undersøgelsen, om den firdelte centerdeling er den rigtige. Jeg håber ligesom ministeren, at sagen ikke kommer på vildspor ved uendelige stridigheder om, hvad den ene har sagt og den anden har gjort, men at det klare sigte for undersøgelsen bliver hensynet til børnene. Den sidste tids mange gensidige beskyldninger synes jeg nemlig efterhånden er ved at overskygge det egentlige: at det er børnene, det drejer sig om, børn, som er meget syge og hjælpeløse og ikke mindst værgeløse, børn, som har krav på den bedste behandling og pleje, vi overhovedet kan give.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Albertsen* til socialministeren:

„Vil ministeren ved plejehjemsanbringelse uden for den hidtidige opholdskommunes grænser pålægge kommunerne, at der sikres plads og ydes tilskud til den eventuelt ledsagende ægtefælles ophold på plejehjemmet?“

Albertsen: I de seneste år har problemerne omkring plejehjem og anbringelse på plejehjem spillet en betydelig rolle i den offentlige debat. Det er ikke ukendt, at vi har en stor mangel på plejehjemspladser, og at vi heller ikke i tilstrækkeligt omfang har kunnet bemandle de plejehjem, der er blevet

[Albertsen.]

etableret eller eksisterer i forvejen, med den rette uddannede arbejdskraft. Det fremkalder ofte betydelige tragedier for dem, der måtte blive anbragt på hjemmene, fordi de ikke kan blive anbragt på hjem, hvor forholdene er, som de bør være.

Den aktuelle baggrund for mit spørgsmål til socialministeren er et tilfælde, hvor man må sige at ekstraordinære hensyn burde vises, idet der er tale om et ægtepar, hvoraf den ene ægtefælle skal anbringes på et hjem i en meget betydelig afstand fra ægteparrets hidtidige bopæl. Herved vil et 50-årigt ægteskab næsten trues med opløsning, da der er svage muligheder for kommunikation imellem det hidtidige hjem og det fremtidige plejehjem, og det ville derfor være rimeligt at iagttage ekstraordinære hensyn her.

Det, der vel i første række burde være sket inden for det pågældende område, var, at der enten i kommunen eller i amtet burde være fundet en velegnet plads, når det drejede sig om en anbringelse af den her nævnte art. Hvorvidt dette konkret kan ske, ved jeg ikke, det kan ministeren forhåbentlig sige noget om; men hvis det ikke kan ske, mener jeg, det er nærliggende at pege på den udvej, som bl. a. Dansk Blindsamfund har peget på. Jeg håber, at ministeren enten må kunne finde en farbar vej ved en lokal anbringelse eller vil iagttage det særlige hensyn, der er nævnt i spørgsmålet, således at ægtefællen kan ledsage sin hidtidige kone ved anbringelsen på det plejehjem, som er egnet til den pågældende patient.

Jeg må måske benytte lejligheden til, når jeg nu har mulighed for over for ministeren at pege på problemer, der har relation til denne lovgivning, at minde om, at vi for snart et lille års tid siden vedtog en omsorgslov, at jeg i november måned spurgte, hvordan det gik med cirkulæret, at der blev afgivet løfte om, at dette cirkulære skulle udsendes i januar måned, at vi nu skriver februar måned, og at cirkulæret stadig væk ikke er kommet; måske kunne vi få afklaret, om det kommer, inden loven holder 1 års fødselsdag.

Socialministeren (Nathalie Lind): Ifølge omsorgsloven kan kommunerne sikre, at de råder over pladser på alderdomshjem og

plejehjem til pensionister, hvis helbreds-tilstand eller, står der i loven, forhold i øvrigt gør det ønskeligt, at de optages på sådanne hjem. Man kan ikke efter denne regel pålægge kommunerne i almindelighed at skaffe plads på plejehjem til ægtefæller, der er så raske, at de ikke selv har behov for at komme på plejehjem, men lovens udtryk „forhold i øvrigt“ viser, at det kan gøres i enkelte tilfælde.

Jeg er enig med hr. Albertsen i, at man længst muligt må undgå at adskille ægtefæller, og at man navnlig ikke bør gøre det, når anbringelsen på plejehjem må ske i en anden egn end den, hvor ægtefællerne har boet. Motiveringen for at adskille ægtefæller må i hvert fald ikke være hensynet til udgifterne. Plejehjemsanbringelsen er ganske vist kostbar for samfundet, men det må man se i øjnene; naturligvis må der tages menneskelige hensyn til ægtefæller, der ønsker at blive sammen.

Man kunne så spørge, om det ville være lettere at løse problemerne, hvis kommunerne ikke skulle bære så stor en del af plejehjemsudgiften. Det burde dog ikke gøre nogen forskel, idet der, uanset hvem der skal betale, må tages saglige hensyn sammen med de menneskelige. Når det i dag er vanskeligt at opfylde ønsker med hensyn til plejehjemsanbringelse, skyldes det, at behovet, som vi alle ved, for plejehjemspladser ikke er tilfredsstillt; det ville derfor give anledning til kritik, om plejkrævende patienter ikke kunne blive optaget på hjem, fordi pladserne var besat af pensionister, der ikke selv er plejepatienter, men blot optaget, fordi de ønsker at være sammen med ægtefællen. Kritikken ville navnlig være berettiget, hvis der var tale om et plejehjem for personer med et særligt handicap, f. eks. blinde.

Hr. Albertsen spurgte mig, hvorledes det forholder sig med cirkulæret vedrørende omsorgslovens administration. Jeg vil gerne have lov til at minde om, at der kom et foreløbigt cirkulære i juli i fjor, og jeg kan oplyse, at det endelige cirkulære skulle komme i denne måned. I dette cirkulære vil jeg gerne sørge for at der bliver indføjet en bemærkning om det, der er bragt frem af hr. Albertsen, i tillknytning til det, jeg nævnte i begyndelsen at der står i loven om „forhold i øvrigt“.

[Socialministeren.]

Efter min mening kan problemerne ikke løses ved, at man ændrer selve omsorgsloven, så det pålægges kommunerne som en pligt at skaffe plads på plejehjem for ægtefæller, der ikke selv er plejepatienter, men ledsager en ægtefælle, der er plejepatient, heller ikke hvis man begrænser pligten til kun at gælde, når optagelsen sker på hjem i en anden kommune end den, ægtefællerne bor i. Vi må i hvert fald først øge antallet af plejehjemspladser, og vi må skaffe personale til at løse opgaverne. At vi så samtidig må søge at finde frem til nye boligformer, så at den raske ægtefælle kan bo i umiddelbar nærhed af plejehjemmet, kan jeg også være enig i. Med hensyn til det konkrete tilfælde håber jeg at der kommer en løsning; jeg håber, at det vil kunne lykkes at finde et hjem i nærheden, hvor begge ægtefæller kan være.

Albertsen: Jeg skal udtale min glæde over ministerens forstående svar, idet jeg opfattede det på den måde, at i det konkrete tilfælde vil ministeren gøre sit til, at der sker en anbringelse, som ikke medfører det, der ellers var lagt op til: en adskillelse af det pågældende ægtepar, og således at man inden for en rimelig radius finder en anbringelse, som er forsvarlig, og, hvis det ikke kan blive tilfældet, da accepterer det, der i øvrigt har været lagt op til. Endelig skal jeg udtale min glæde over, at omsorgs-cirkulæret — sådan forstod jeg det — kommer i februar måned; jeg håber, det er februar 1969, der er tale om.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Hans Larsen* til socialministeren:

„Hvad agter ministeren at gøre for at skabe de bedst mulige samarbejdsforhold inden for åndssvageforsorgen også i forholdet til patienternes pårørende?“

Skriftlig begrundelse:

Gennem den senere tid har man gentagne gange, i avisartikler, læserbreve og nu sidst med sagen fra Ebberrødgård, fået indtryk af, at samarbejdet på vore institutioner under åndssvageforsorgen, måske specielt samarbejdet mellem institutionen og patien-

ternes pårørende, har ladet noget tilbage at ønske. Dette forhold vil nok uvægerligt gå ud over behandlingen af de syge medborgere, der er indlagt her.

Forholder det sig således, at „kompetencestrid“ og lignende hindrer en effektiv og betryggende behandling af patienterne og samtidig er en hindring for, at den tryghed er til stede, som dels er en vigtig del af behandlingen af de indlagte og dels naturligt må være sådan, at patienternes pårørende føler sig sikre ved at overgive et familiedlem i åndssvageforsorgens varetægt?

Er der noget at rette, vil jeg meget opfordre ministeren til at gå ind for at tilvejebringe det bedst mulige arbejdsklima og de bedste samarbejdsvilkår på disse institutioner.

Socialministeren (Nathalie Lind): Hvad angår Ebberrødgård, kan jeg henvise til, hvad jeg sagde for lidt siden. Jeg håber, vi her finder frem til en løsning, som på afgørende måde kan bidrage til at forbedre samarbejdet på institutionen og med de pårørende. Det er også mit håb, at det sagkyndige udvalgs arbejde vil kunne komme hele forsorgsloven til gode. Men jeg vil godt erkende, at åndssvageforsorgens udvikling i tiden siden loven af 1959 har givet visse problemer, som er symptomatiske for hele forsorgsgrenen, bl. a. fordi der er stillet meget store forventninger til loven og alle forventninger af mange grunde ikke har kunnet indfries.

Forsorgen er som bekendt udbygget således, at der i hvert center er en flerleddet ledelse. Dette er en moderne arbejdsform, som forekommer helt naturlig, når flere faggrupper skal samarbejde om tilrettelæggelse af forsorgens store linjer og forsorgen for den enkelte klient. Denne ledelsesform kan udvise gode resultater mange steder. Men da der er tale om noget nyt, som bryder med tidligere ledelsesopbygning i åndssvageforsorgen, har den også, som spørgeren anfører, givet anledning til såkaldte kompetencestridigheder, og selv om ordningen i de forløbne år stort set har virket efter hensigten, er det efterhånden blevet klart, at denne henlæggelse af ledelsen til 4 samarbejdende chefer kan volde vanskeligheder. Derfor har åndssvageforsorgens bestyrelse undersøgt muligheden for udformning af nogle nær-

[Socialministeren.]

mere kompetence- og ansvarsfordelingsregler. Disse vil blive sat i kraft den 1. april 1969, og for personalet skulle hermed alle ønsker om klare over- og underordningsforhold være imødekommet, og man har fået klare stillings- og arbejdsbeskrivelser.

Der vil også i tilslutning til disse kompetenceregler blive givet nærmere bestemmelse om afholdelse af regelmæssige møder på centerplan og på afdelingsplan. Hermed skulle der gives øget indflydelse og ansvar til centrenes medarbejdere, hvilket igen er udtryk for bestræbelser for at skabe trivsel på arbejdspladsen og dermed forøgede forudsætninger for et positivt arbejde for patienterne. Jeg håber, og jeg tror, at der med gennemførelsen af disse regler er givet baggrund for et forbedret samarbejde og for, at den fremførte kritik herefter vil forstumme.

Med hensyn til den anden side af sagen, forholdet til patienternes pårørende, skulle dette forhold også forbedres gennem disse nye samarbejdsregler. Forholdet er vel i øvrigt det, at noget af det mest interessante i den nye åndssvageforsorg er forældrenes medindflydelse, som giver sig udtryk i, at landsforeningen har en repræsentant i bestyrelsen og en repræsentant i hvert af tilsynsrådene. Man må vist kunne sige, at der næppe findes noget socialt område, hvor der er et så nært medarbejderskab med forældre og pårørende som her. Det er imidlertid en ny samarbejdsform, som må læres. Det er store krav, man her stiller til forældrenes medvirken, men fordelene ved at have en sådan medindflydelse er så store, at dette samarbejde må videre udbygges. Og her kan jeg da nævne, at forsorgen til sit forestående Nyborgmøde har sat forholdet til forældrene på dagsordenen, netop for at få udbygget samarbejdet, for at få afdækket problematikken i forældrearbejdet. Man er også i forsorgen ved at fastsætte regler om mødevirksomhed på institutioner og afdelinger osv., og der er også her tale om regelmæssige møder for forældre på afdelingerne. Der har i flere år fundet møder af den art sted, men det tager tid, før man finder den rette form for møderne.

Endelig vil jeg med hensyn til det sidste spørgsmål, der har været rejst, og som også er rejst fra anden side: ønsket om en ud-

videt forældrerepræsentation i tilsynsrådet, sige, at det kan nok betvivles, om den sammensætning, vi hidtil har haft, med en overvejende kommunalpolitisk islæt, er den ideelle. Jeg vil derfor overveje, om tilsynsrådernes sammensætning bør ændres, således at der bliver en udvidet forældrerepræsentation.

Hans Larsen: Jeg vil gerne takke for det meget positive svar, også det svar, der blev givet til fru Lis Møller, som jo i høj grad kom ind på det samme område. Jeg er nu blevet klar over, at man inden for forsorgsområdet har meget gode kræfter i gang for at skabe et virkelig godt samarbejdsforhold. Jeg er også klar over, at det er et nyt felt, og derfor vil jeg takke socialministeren, fordi socialministeren nu har vist sin meget positive side og vil sætte meget ind på, at disse samarbejdsvanskeligheder bliver ryddet af vejen.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Robert Christensen* til undervisningsministeren:

„Vil ministeren foranledige, at det gennem 12 år flere gange bebudede cirkulære vedrørende visse erhvervshæmmede unges praktiske erhvervsuddannelse udsendes?“

Skriftlig begrundelse:

For mange unge, der har gennemgået folkeskolens hjælpeskoleklasser, har det med den stærkt forøgede teoretiske uddannelse i lærlingeundervisningen vist sig vanskeligt for ikke at sige umuligt at gennemføre en egentlig lærlingeuddannelse, svarende til lærlingelovens og de faglige lærlingeudvalgs krav. Dette problem har eksisteret igennem en årrække, og der er flere gange bebudet et cirkulære, der skulle lette disse unge adgang til at opnå en praktisk erhvervsuddannelse, der til dels kan sidestilles med en lærlingeuddannelse. Dette cirkulære er således bebudet i kommissionsbetænkningen vedrørende lærlingeloven fra 1956 (betænkning nr. 145), betænkning vedrørende folkeskolens specialundervisning fra 1961 (betænkning nr. 277) og i betænkningen om handicappede unges deltagelse i fortsat

[Robert Christensen.]

undervisning i og ud over folkeskolen fra 1968 (betænkning nr. 594).

Undervisningsministeren (Helge Larsen): Det af hr. Robert Christensen stillede spørgsmål om handicappede unges erhvervsuddannelse optager jo i disse år sindene i mange kredse, også og ikke mindst i pædagogiske kredse. De 12 år, der henvises til i spørgsmålet, daterer sig tilbage til 1956, da den nugældende lov om lærlingeforhold blev vedtaget. I henhold til bestemmelser i denne lov kan undervisningsministeriet efter indstilling fra lærlingerådet bestemme, i hvilket omfang loven skal finde anvendelse på personer, der på grund af handicap er indskrænkede i deres erhvervsevne, eller som under børneforsorg er anbragt uden for hjemmet.

Der er i 1966 af socialministeriet efter forhandling med undervisningsministeriet fastsat særlige regler for lærekontrakter for unge under børne- og ungdomsforsorg, og så er der i øvrigt siden 1956 gennemført en langt mere omfattende revalideringsordning, ikke mindst gennem oprettelse af revalideringscentre. Dette i forbindelse med den udvikling, der finder sted af vilkårene på arbejdspladserne, har medført, at man i langt videre omfang er i stand til at placere handicappede i erhvervslivet nu end tidligere. Det forudsætter et nært samarbejde mellem revalideringscentrene og de pågældende skoler og erhvervsvirksomhederne, og der er på dette punkt sket en stor udvikling, og der sker det fortsat ikke mindst ved samarbejde mellem skolerne og erhvervslivet og ved den kuratorordning, som er sat i gang, men som formentlig vil blive yderligere udbygget senere.

I 1965-66 modtog ca. 1.400 handicappede i henhold til lærlingeloven undervisning på handelsskoler og på tekniske skoler; i dette tal er ikke medregnet de lærlinge, der modtager den praktiske oplæring på Samfundet og Hjemmet for Vanføres håndværkerskole, og som deltager i undervisningen på tekniske skoler. I 1965 deltog 975 handicappede i handelsuddannelser og tekniske uddannelser. Det har bl. a. vist sig, at de forskellige teknikeruddannelser — som f. eks. laborantuddannelsen og uddannelsen som teknisk assistent — søges af et ikke helt ubetydeligt

antal handicappede, og at disse gør god fyldest i erhvervslivet. Der er givetvis behov for bistand til de forskellige skoler, herunder også handelsskoler og tekniske skoler, med hensyn til uddannelsen af handicappede. Men det er nok tvivlsomt efter den udvikling, der er sket gennem 1960'erne, om man på nuværende tidspunkt som tidligere påregnet bør udstede generelle regler.

På grundlag af betænkningen om handicappede unges deltagelse i fortsat undervisning i og ud over folkeskolen vil spørgsmålet blive overvejet i ministeriet med henblik på, hvilke foranstaltninger der bør gennemføres, og jeg vil også gerne i denne forbindelse henvise til det forslag til folketingsbeslutning om en reform af de grundlæggende skoleuddannelser, hvori der er stillet forslag om udbygning af uddannelsen af handicappede, et forslag, der, formoder jeg, om kort tid kommer til behandling i det høje ting, og hvor man vil kunne drøfte denne uddannelse yderligere.

Robert Christensen: Jeg vil gerne takke for svaret. Jeg forstod ministeren sådan, at der ikke skulle være nogen grund til at udstede generelle regler lige i øjeblikket. Men der var en ting, jeg savnede i svaret. Det drejer sig om eleverne fra hjælpeskolerne, hjælpeskoleklasserne. Der er en del unge mennesker, der ikke er i stand til at følge den teoretiske uddannelse, men som udmærket kan følge den praktiske uddannelse i henhold til en lærlingekontrakt, og der er mange mennesker i dag, der ikke er klar over, at disse kan få et svendebrev, et bevis for, at de er udlært. Det var derfor, jeg rejste spørgsmålet, for at sikre, at vi kan gøre noget for denne gruppe af mennesker.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Knud Nielsen* til undervisningsministeren:

„Finder ministeren, at det er forsvarligt og rimeligt at foretage den adgangs-begrænsning ved handelsmedhjælper-skolerne, som må forudses at blive en konsekvens af den cirkulæreskrivelse af 27. januar 1969, hvori direktoratet for erhvervsuddannelserne har meddelt landets handelsskoler, at der i skoleåret 1969-70

[Knud Nielsen.]

ikke uden særskilt tilladelse må oprettes flere klasser til handelseksamen end et nærmere angivet antal, der generelt er mindre, end skolernes prognoser berettiger, og i nogle tilfælde endog mindre end i skoleåret 1968-69?"

Skriftlig begrundelse:

Ifølge den pågældende cirkulæreskrivelse må der ikke oprettes flere end det angivne antal klasser. Ganske vist gives der skolerne mulighed for at ansøge om tilladelse til at oprette en eller flere yderligere klasser til handelseksamen, hvis de mener at kunne godtgøre et behov herfor. Ansøgningerne skal være indsendt senest den 15. april, og skolerne vil inden 15. maj få meddelelse om, hvorvidt det ansøgte vil kunne imødekommes.

For det første vil det være vanskeligt eller måske umuligt at opgøre det faktiske behov pr. 15. april, og for det andet vil det sene tidspunkt for afgørelsen betyde, at skolerne ikke får den nødvendige tid til det forbedrende arbejde, og specielt vil det for det tredje være alt for sent at søge lærere efter den 15. maj.

Disse forhold vil efter al sandsynlighed bevirke en faktisk adgangsbegrænsning, selv hvis skolerne får tilladelse til at oprette det antal klasser, der pr. 15. april kan opvises behov for.

Formanden: Spørgeren har ordet for at supplere sin skriftlige begrundelse af spørgsmålet.

Knud Nielsen: Grunden til, at jeg har stillet dette spørgsmål, er, at det har vakt betydelig uro og usikkerhed både blandt de unge, der skal i gang med en handelsuddannelse, og rundt omkring på handelsskolerne, at direktoratet for erhvervsuddannelserne gennem det nævnte cirkulære har spærret for en videre udbygning af dette uddannelsesområde, som har været inde i en meget stærk udvikling i de senere år. Af de oplysninger, jeg har indhentet, og som dækker ca. $\frac{1}{3}$ af de skoler, der har kursus til handelseksamen, fremgår, at der ikke ved disse skoler uden den særlige tilladelse må oprettes flere klasser til handelseksamen i 1969-70 end i skoleåret 1968-69.

Samtidig må man ifølge prognoserne regne med en stigning i tilmeldingerne på godt 25 pct. Dette tal er naturligvis baseret på et skøn, og den faktiske stigning kan lige så godt være større som mindre. Jeg kan nævne, at der ved handelsskolen i Sønderborg pr. 1. februar 1968 kun var modtaget 8 indmeldelser, medens der pr. 1. februar i år var modtaget 62. Disse tal siger selvfølgelig ikke i sig selv noget, men det er dog en strømpil. Sidste år var der optaget i alt 3.875 elever på kursus til handelseksamen over hele landet. Regner man med en stigning på godt 25 pct., vil det sige, at ca. 1.000 unge, der i år går ud af 9. og 10. klasserne og realklasserne, ikke vil kunne komme i gang med den uddannelse, de har lyst og evner til, men i det kommende år må gå enten ubeskæftigede eller må beskæftiges ved arbejde uden uddannelsesmæssigt sigte. Jeg håber derfor, at det pågældende cirkulære enten beror på en misforståelse, eller at min fortolkning af cirkulæret er forkert.

Undervisningsministeren (Helge Larsen): Foranlediget af hr. Knud Nielsens sidste bemærkning kan jeg sige, at hans fortolkning af skrivelsen nok er misforstået. Jeg vil gerne gøre opmærksom på, at retningslinjerne i skrivelsen af 27. januar 1969 fra direktoratet for erhvervsuddannelserne ikke tilsigter at skabe adgangsbegrænsning til kursus til handelseksamen.

Der har i de senere år været en betydelig stigning i tilgangen til disse kurser, og for at give de flest mulige adgang til denne uddannelse har man i 1968 givet tilladelse til denne undervisning på 46 handelsskoler mod 26 i 1966. I 1968 søgte i alt 3.875 kursister handelseksamen mod 1.486 i 1966, men — og det er i og for sig det afgørende — antallet af elever i de enkelte klasser har vist sig at variere fra skole til skole selv mellem skoler, der ligger i betydelig nærhed af hinanden. Der er derfor et betydeligt behov for planlægning af kursusaktiviteten, således at samtlige handelsskoler så vidt muligt får en rimelig klassekvotient. En sådan planlægning muliggør også den bedst mulige udnyttelse af lærernes kvalifikationer. Den eneste mulighed for at nå en sådan jævn fordeling er, at man på et centralt sted får oplysninger om antallet af ansøgere,

[Undervisningsministeren.]

hvilket er årsagen til, at direktoratet for erhvervsuddannelserne har udbedt sig oplysninger om tilgangen.

Jeg er opmærksom på, at det måske kan være vanskeligt at skaffe lærere efter den 15. maj, men direktoratet har ikke ment at kunne kræve oplysningerne inden den 15. april. Men jeg vil kunne give tilsagn om, at direktoratet så hurtigt som muligt efter modtagelsen af oplysningerne vil orientere skolerne om, hvilke klasser der yderligere vil kunne oprettes.

Knud Nielsen: Jeg takker undervisningsministeren for svaret og er glad for at høre, at der ikke ligefrem med den pågældende skrivelse tilsigtes en adgangsbegrænsning. Men jeg forstår også af ministerens svar, at man faktisk forlods har afskrevet de elever, som ikke har truffet deres beslutning inden 15. april.

Til belysning heraf vil jeg gerne sige, at jeg har tal, som viser, at kun ca. halvdelen af de elever, der i de sidste 3 år er gået i gang med kursus til handelseksamen, var tilmeldt inden den 15. april. Det indicerer naturligvis en meget stor spildprocent i det kommende år, hvis den pågældende skrivelse, som jeg kan forstå der er tale om, skal stå ved magt. Men så vil jeg gerne, for dog at få så nogenlunde klarhed, spørge ministeren, om man så kan regne med, at skolerne generelt får tilladelse til at oprette det antal klasser med en mindste klassekvotient på 14, som det på en eller anden måde lykkes dem at påvise behov for pr. 15. april.

Når ministeren henviser til muligheden for at sende elever, der ikke kan gå på en skole, til en naboskole, må man dog være opmærksom på, at afstanden mellem to handelsskoler, så vidt jeg ved, ligger et sted mellem 25 og 70 km. Og så forudsætter en sådan ordning, at der ved naboskolen er en overskudskapacitet. Skal eleverne fra en by sendes til en anden bys handelsskole, betyder det naturligvis øgede udgifter for de pågældende elever. Det nødvendiggør muligvis et bopælskifte. Men så kan man vel regne med, at ministeren i forbindelse med revisionen af loven om ungdommens uddannelsesfond skaffer dækning for disse udgifter.

Undervisningsministeren (Helge Larsen):

Jeg tror, hr. Knud Nielsen er enig med mig i, at skal man planlægge, så man får den bedst mulige udnyttelse af uddannelsesmulighederne, klasselokaler og lærerkræfter, er en central registrering af ansøgere nødvendig, og det kan også være nødvendigt at foretage henvisning til en anden handelsskole end den, hvor man lige har søgt optagelse. Det er en nødvendighed, når man skal opnå den mest praktiske og mest hensigtsmæssige udnyttelse af skolerne.

Når tidspunktet er sat til 15. april, er det jo af hensyn til, at man kan have truffet dispositionerne inden 15. maj af hensyn til skolernes planlægning. Vi vil naturligvis, når vi har alle svarene inde, se tingene igennem og skaffe plads, men jeg vil gøre opmærksom på, at der ikke vil kunne påregnes nogen dispensation fra kravet om minimumsklassekvotient, som det udtrykkeligt er understreget i skrivelsen fra hvervsdirektoratet.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Risgaard Knudsen* til fiskeriministeren:

„Vil ministeren medvirke til, at der fremtidig må være 10 pct. undermålskuller og -ising i industrifisklaster?“

Risgaard Knudsen: En tilladelse til, at der fremtidig må være 10 pct. undermålskuller og -ising i industrifisklaster, er meget påkrævet. Store forekomster af undermålskuller har i den senere tid generet industrifiskeriet som følge af, at undermålskuller ikke må ilandbringes. I de seneste uger har der af den grund været en stærk tilbagegang i fiskeriet efter industrifisk, og det sker samtidig med, at efterspørgslen på verdensmarkedet efter fiskemel skal være overordentlig stærk. Enkelte danske fabrikker skal ligefrem have vanskeligheder med hensyn til effektivering af ordrer, som allerede er accepteret.

Her forleden ved behandlingen af ministerens eget forslag til ændring af saltvandsfiskeriloven efterlyste jeg også en tilladelse til, at der fremtidig må være 10 pct. undermålskuller og -ising i industrifisklasterne. Ved den lejlighed udtalte ministeren imidlertid, at han ikke var i stand til at udtale sig om spørgsmålet, som efter det oplyste

[Risgaard Knudsen.]

fortsat skulle være til behandling i ministeriet. I øvrigt forstår jeg ikke, at ministeren ikke allerede har givet den af erhvervet her ønskede tilladelse. Ifølge oplysninger i dagbladet Vestkysten for den 27. januar skal der nemlig af embedsmændene i fiskeriministeriet allerede være udarbejdet ændringsforslag til den kongelige forordning, der nærmere fastsætter, hvor stort et kvantum undermålsfisk der må indeholdes i lasterne. Når dette forslag ikke er blevet sat i kraft, må grunden hertil vel være den, at ministeren ud fra sin opfattelse ikke finder det påkrævet med ændrede bestemmelser. Jeg håber dog, at mit spørgsmål må medvirke til, at den ønskede tilladelse omgående bliver givet.

Fiskeriministeren (A. C. Normann): Jeg kan besvare det ærede medlems spørgsmål bekræftende og kan tilføje, at der den 7. februar i år af fiskeriministeriet er foretaget udsendelse af en kongelig anordning, hvorefter det tillades i laster af industriisk at have indtil 10 pct. kuller og ising under det i den kongelige anordning af 2. november 1967 foreskrevne mindstemål.

Risgaard Knudsen: Jeg vil gerne takke ministeren for den forståelse, som her er kommet til udtryk. Når det er sagt, vil jeg gerne føje til, at jeg står noget uforstående over for, hvordan ministeriet den 27. januar kan udsende ændrede bestemmelser, som ministeren ikke er bekendt med den 4. februar. Der er jo dog her tale om en kongelig anordning, og jeg vil mene, at ændringer hertil burde ministeren også have kendskab til.

Må jeg under hensyntagen til sagens karakter stille det tillægsspørgsmål: agter ministeren så at foranledige, at fiskerikontrollen ikke skrider til anmeldelse over for politiet i sager af denne art?

Fiskeriministeren (A. C. Normann): Jeg har netop ladet spørgsmålet underkaste en

meget grundig juridisk prøvelse og rådgivning, i hvilken udstrækning jeg havde beføjelse til at gøre noget sådant. Jeg agter ikke og kan ikke give fiskerikontrollen besked om, at den ikke skal foranledige lovene overholdt. Derimod er det hensigten, når sagerne behandles individuelt — og der ligger mange af dem, der ligger vist alene for Esbjergs vedkommende 75 sager, der er rejst — at søge at påvirke i den udstrækning, vi spørges og anmodes om udtalelser, anklagemyndigheden til at fare frem med lempe imod dem, som ikke tidligere har forset sig mod disse bestemmelser.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Vivike* til handelsministeren:

„Finder ministeren det ikke betænkeligt af hensyn til sikkerheden til søs, at f. eks. et skib som m/t „Dirch Mærsk“, der laster 210.000 t, sejler med en dæksbesætning på kun 9 mand?“

Vivike: Danmarks største skib, der laster 210.000 t, „Dirch Mærsk“, har fået dispensation til at sejle med en dæksbesætning på 9 mand — siger og skriver kun ni mand. Det, jeg vil spørge ministeren om, er, om han finder det forsvarligt. Kan ministeren forestille sig, hvilken katastrofe det vil være, hvis mere end 200.000 t olie flyder ud i farvandet og ind på kysterne? Det er jo tilfælde, vi har haft før. Jeg tænker på den italienske tankbåd, der løb op på klipperne ved Sydengland, og 100.000 t olie flød ud på grund af underbemanding af dette italienske skib.

Jeg mener, at så lille en dæksbesætning er uforsvarlig. Nu er det jo engang sådan, at skibe, der sejler, skal holdes, så de ikke ruster op, og det vil friste dæksofficererne til at køre med kun én mand på vagten, hvilket forøger risikoen kolossalt. Finder ministeren i det hele taget ikke, at det er uforsvarligt, at så store skibe, som jo er betydelig mindre manøvredygtige end almindelige skibe, sejler med så små dæks-

[Viviko.]

besætninger, som skibstilsynet i øjeblikket giver dem tilladelse til?

Handelsministeren (Knud Thomsen): Til hr. Vivikes spørgsmål skal jeg først oplyse, at det sikkert er rigtigt, at „Dirch Mærsk“ laster 210.000 t, men at bemandingsloven jo alene opererer med bruttotegistertons, og at „Dirch Mærsk“ er af en størrelse på godt 103.000 BRT.

Bemandingslovens regler er, at det skal være bemanded med et dæksmandskab bestående af 1 bådsmand, 8 matroser, 1 letmatros, 1 ungmand og 1 dæksdreng, i alt 12 mand. Rederiet indgav ansøgning om lempelse i denne bemanding, og direktoratet for statens skibstilsyn gav i medfør af bemandingslovens § 40, stk. 1, tilladelse til, at skibet foreløbig for en periode af 9 måneder gik i fart med et dæksmandskab bestående af enten 1 bådsmand, 7 matroser, 1 ungmand og 1 dæksdreng, i alt 10 mand, eller 1 bådsmand og 8 matroser, i alt 9 mand. Direktoratet henviste til, at skibet havde en række tekniske indretninger, som betød en forøgelse af sikkerheden, som jo i øvrigt alene kommer ind i denne sag, og en reduktion af arbejdet om bord sammenlignet med ældre skibe i den danske handelsflåde.

Direktoratets afgørelse blev så af Sømændenes Forbund i overensstemmelse med lovens regler indanket for bemandingsnævnet, der den 7. januar 1969 afsagde en kendelse, der gik ud på, at skibet foreløbig for en prøveperiode på 9 måneder kunne gå i fart med et dæksmandskab bestående af 1 bådsmand, 5 matroser, 1 letmatros, 1 ungmand og 1 dæksdreng, altså i alt 9 mand. Til tilladelsen knyttede der sig den betingelse, at der ud over dette dæksmandskab skulle ansættes en pumpemand, som opfyldte lovens betingelser for at kunne udmønstre som matros.

Det fremgår af nævnets kendelse, at der i nævnet var et overvejende flertal for denne bemanding, og da de i nævnets behandling af sagen deltagende medlemmer alle er sagkyndige på dette specielle område, hvad jeg ikke er, finder jeg ikke grundlag for at nære betænkelighed ved den trufne afgørelse. Jeg skal til slut i øvrigt erindre om, at i henhold til loven har jeg ingen mulighed for at gribe

ind over for skibstilsynets og bemandingsnævnets afgørelser.

Vivike: Jeg takker ministeren for svaret, men tilfreds med det, det er jeg nu ikke. Ministeren henviser bl. a. til, at der forlanges ansat en pumpemand, men uanset at pumpemanden er uddannet som matros, må pumpemanden ifølge bemandingslovens § 6, stk. 4, ikke indgå i dæksbesætningen. Nu har „Dirch Mærsk“ altså fået en dispensation for 9 måneder. Kan ministeren sige noget om, at man, når de 9 måneder er gået, vil give en ny dispensation. Det vil jeg gerne vide.

Handelsministeren (Knud Thomsen): Jeg skal gerne bekræfte, at ifølge bemandingslovens § 6, stk. 4, kan en pumpemand ikke medregnes i det foreskrevne dæksmandskab, men jeg vil gerne bemærke, at der i denne henseende er mulighed for at tillade afvigelser, jfr. netop bemandingslovens § 40, stk. 1. Jeg skal yderligere sige, at der ikke foreligger nogen tilsidesættelse af bestemmelsen om, at pumpemanden ikke regnes med i dæksmandskabet, fordi dæksmandskabet jo er fastsat til 9 mand under forudsætning af, at der derudover er ansat en pumpemand.

Hvad afgørelsen vil være efter en prøve-sejlad på 9 måneder, kan jeg fornuftigvis ikke udtale mig om.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Hanne Reintoft* til udenrigsministeren:

„Vil ministeren oplyse, hvorfor Danmark i FN undlod at stemme ved vedtagelsen af konventionen om ikke-anvendelse af lovmæssig forældelse af krigsforbrydelser og forbrydelser imod menneskeheden?“

Hanne Reintoft: FN's efterårssamling vedtog et juridisk dokument, en aftale om ikkeforældelse af folkedråbsforbrydelser og forbrydelser mod menneskeheden.

Det er i den forbindelse værd at holde sig flere ting for øje. For det første, at ingen af de deklamationer, dokumenter og konventioner, der vedrører retsforfølgelse og afstraffelse af krigsforbrydelser imod menneskeheden, indeholder bestemmelser om for-

[**Hanne Reintoft.**]

ældelse. For det andet kan man vel også blive enig om, at krigsforbrydelser og forbrydelser imod menneskeheden, herunder apartheid, der er omfattet af denne bestemmelse, hører til de alleralvorligste forbrydelser i international ret. For det tredje, at anvendelsen af stedlige, f. eks. danske, retsregler om forældelse af straf for almindelige forbrydelser på krigsforbrydelser og forbrydelser imod menneskeheden er noget, der volder alvorlig bekymring verden over, fordi det forhindrer retsforfølgning imod og afstraffelse af personer, der er ansvarlige for sådanne forbrydelser. Ikke desto mindre undlod Danmark at stemme i FN, da denne ting skulle vedtages.

Nu har det danske retsopgør efter besættelsen jo båret præg af megen tilfældighed, mange mærkværdigheder og megen uretfærdighed. Vi har været lemfældige mod vore alvorlige krigsforbrydere, og det er jo ikke klaret ved at henvise til, at vi er meget humane og mangler evnen til at bære nag, for hvad der egentlig er humant, kunne nok underkastes en nøjere vurdering. Det er i hvert tilfælde overfladisk at slå problemerne hen med disse forklaringer i dag, hvor folke- drab og apartheid udføres af vore militære partnere, og hvor forbrydelser mod menneskeheden hører til dagens orden.

Der må være en anden forklaring, og den mest nærliggende er vel vort nøje tilknytningsforhold til de lande, der direkte stemte imod ikke-forældelsesreglen. Heriblandt kan man selvfølgelig finde USA, og hvorfor USA ikke er interesseret i at tage alvorligt fat på forbrydelser mod menneskeheden, er nok ikke så svært at fatte. Samtidig hænger det måske også sammen med de unægtelig hårrejsende afsløringer af danske forhold under besættelsen, som i dette land kan fremsættes ganske uimodsagt. I hvert tilfælde bør vi have en forklaring på, hvorfor Danmark placerer sig i den del af verden, der ikke vil gå alvorligt til værks over for forbrydelser mod menneskeheden.

Udenrigsministeren (Poul Hartling): Når den danske regering undlod at stemme ved afstemningen i FN om konventionsudkastet om ikke-anvendelse af forældelsesregler for krigsforbrydelser og forbrydelser mod menneskeheden, skyldtes det, at udkastet i

artikel 1 a ikke havde bibeholdt den i det tidligere udarbejdede konventionsudkast indeholdte definition af krigsforbrydelser, hvorefter konventionen alene skulle omfatte handlinger af grov karakter. Ved at udelade denne kvalifikation af definitionen bliver angivelsen af de former for forbrydelser, der skal være undergivet uforældelighed, efter den danske regerings opfattelse alt for omfattende.

Hertil kom, at konventionens artikel 1 b opererer med rent politiske begreber, som ifølge sagens natur ikke har nogen entydig afgrænsning, og som efter den danske regerings opfattelse ikke hører hjemme i en juridisk tekst om strafferetlige emner.

Endelig tilsigter konventionens artikel 4 at lade uforældeligheden omfatte også de tilfælde, hvor forældelsen allerede måtte være indtrådt efter den pågældende stats hidtidige forældelsesregler. Dette strider imod det almindelige princip i dansk strafferet, at en forældelse, der er trådt i kraft, er uigenkaldelig.

I forbindelse med afstemningen i plenarforsamlingen den 26. november 1968 afgaves en dansk stemmeforklaring, hvori de her anførte synspunkter blev fremhævet. Den danske regering havde i øvrigt tidligere i en skriftlig redegørelse til FN's generalsekretær tilkendegivet, at man indtog en positiv holdning til spørgsmålet om udarbejdelse af en konvention om uforældelighed af krigsforbrydelser og forbrydelser mod menneskeheden, og samtidig oplyst, at efter de almindelige danske strafferegler er de alvorligste forbrydelser ikke genstand for forældelse i Danmark.

Jeg tilføjer, at konventionsudkastet kun fik en begrænset støtte, idet 58 lande stemte for, 7 imod, mens 36 lande, heriblandt de nordiske lande, undlod at stemme.

Hanne Reintoft: Jeg vil gerne give udenrigsministeren ret i, at det hører til dansk retspraksis, at man straffer de små og lader de store løbe. Det har været retspraksis også ved opgøret omkring besættelsestiden.

Jeg forstår ikke helt det, man hævder over med hensyn til artikel 1 b, der drejer sig om forbrydelser imod menneskeheden, hvad enten de er begået i krigs- eller fredstid, som de er defineret i pagten af 8. august 1945 om den internationale militærdomstol

[**Hanne Reintoft.**]

i Nürnberg og bekræftet ved De Forenede Nationers generalforsamlings resolutioner den 13. februar 1946 og den 11. december 1946, d. v. s. retstab ved væbnet angreb eller besættelse og umenneskelige handlinger, der skyldes racepolitik, og folkedrabsforbrydelsen, som den er defineret i 1948-konventionen om forebyggelse af straf for folkedrabsforbrydelser, selv om sådanne handlinger ikke udgør en krænkelse af den gældende lovgivning i det land, hvor de er begået.

Når man nu nævner, at der er 58 lande, der har kunnet stemme for, at man skrider alvorligt ind og bruger en ikke-forældelsesparagraf mod forbrydelser af denne art, må jeg dybt beklage, at mit land ikke kan støtte fred og sikkerhed for menneskeheden på samme måde.

Udenrigsministeren (Poul Hartling): Jeg tror, det ærede medlem misforstår meningen med spørgetiden. Der blev stillet det klare spørgsmål, om jeg ville oplyse, hvorfor vi stemte imod, og det ærede medlem fru Hanne Reintoft fik et klart og sagligt svar om, hvorfor vi ikke kunne stemme for dette konventionsudkast. Derfor må jeg sige, at de mere propagandamæssige bemærkninger, som kom herefter, ikke kan give mig anledning til nogen yderligere besvarelse. Til en sådan propagandaform hører altså også, at spørgeren giver mig ret i noget, som jeg ikke har sagt. Jeg har ikke sagt, at man straffer de små og lader de store løbe. Jeg har sagt, at en forældelse, der er trådt i kraft i dansk retspleje, er uigenkaldelig, og det kan man ikke bestride. Derfor vil jeg sige ganske klart, at der ingen baggrund er for de insinuationer, beskyldninger og antydninger, som rummedes i det sidste indlæg.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af **Jørgen Peder Hansen** til indenrigsministeren:

„Hvad kan ministeren oplyse om udsigterne for oprettelse af en beskæftigelsesmedhjælper-skole på Fyn?“

Skriftlig begrundelse:

Der er i hele landet et stort behov for at få uddannet beskæftigelsesmedhjælpere.

Efter det oplyste er det hensigten at starte beskæftigelsesmedhjælper-skoler i København, Århus og Ålborg i 1969.

På Fyn modtager de to erhvervsvejledninger dagligt forespørgsler om uddannelsesmulighederne på Fyn. Der er en meget betydelig interesse herfor, særlig for aldersgrupperne over 25 år, og det er netop de rigtige aldersgrupper i denne forbindelse.

Af hensyn til de mange kvinder på Fyn, som er interesseret i denne uddannelse, forekommer det rimeligt at få afklaret, om den næste skole kommer på Fyn, og i bekræftende fald hvornår.

Formanden: Spørgeren har ordet for at supplere sin skriftlige begrundelse af spørgsmålet.

Jørgen Peder Hansen: Ud over den motivering, som ledsager mit spørgsmål, vil jeg gerne sige til ministeren, at arbejdsdirektoratet har ladet afholde en lang række informationsmøder landet over, som har haft ganske stærk søgning, og jeg er overbevist om, at disse informationsmøder ikke mindst har medvirket til at fremkalde en stor interesse for en slags mellemuddannelse inden for omsorgsarbejdet. Det har også vist sig, at interessen ganske særlig findes hos gifte kvinder over 25 år, og det skulle efter min opfattelse være de rigtige aldersgrupper i den forbindelse, der her er tale om. Hvis det er sådan, at disse beskæftigelsesmedhjælper-skoler ikke bliver placeret inden for passende geografiske områder, vil vi meget let komme ud for en forskelsbehandling fra område til område. På Fyn har vi gennem længere tid arbejdet med tanken om oprettelse af en skole, og det er på denne baggrund, jeg har formuleret mit spørgsmål til ministeren.

Indenrigsministeren (Poul Sørensen): Jeg kan oplyse, at tanken er ved at blive realiseret i København, Århus og Ålborg. Vi regner med, at skolerne kan begynde 1. september 1969.

Det har ikke været os muligt endnu at finde egnede lokaler i Odense, som skulle være centrum for arbejdet på Fyn. Vi arbejder videre og regner med i løbet af forholdsvis kort tid i samarbejde med Odense kommune at kunne få klaret lokalespørgs-

[Indenrigsministeren.]

målet. Vi gør altså, hvad vi kan for at få etableret skolen i Odense, og jeg kan føje til, at vi for finansåret 1970-71 har reserveret 1/4 mill. kr. til løsning af denne opgave på Fyn, idet jeg er ganske enig i, at der er trang for disse skoler, hvad spørgeren også så rigtigt understregede.

Jørgen Peder Hansen: Jeg vil gerne takke ministeren for svaret, selv om der ikke heri lå en ganske klar tilkendegivelse af, at vi kan se hen til fra en bestemt dato at få en skole oprettet på Fyn. Det er imidlertid efter min opfattelse tilfredsstillende at få at vide, at man arbejder så positivt med sagen.

Ministerens bemærkning om, at der på finansloven er afsat 250.000 kr., vil jeg tillade mig at forstå således, at man i ministeriet virkelig er interesseret i efter 1. april 1970 at forsøge at få oprettet denne skole på Fyn. Jeg vil gerne spørge: har jeg forstået ministeren ret?

Indenrigsministeren (Poul Sørensen): Det er opfattet ganske korrekt.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Johan Nielsen* til ministeren for offentlige arbejder:

„Kan ministeren oplyse begrundelsen for post- og telegrafvæsenets afslag til sejlsportsfolkene på deres ansøgning om at få lov til at bruge nødsendere?“

Johan Nielsen: Baggrunden for mit spørgsmål til ministeren for offentlige arbejder er en henvendelse fra danske sejlsportsfolk til post- og telegrafvæsenet om at få lov at benytte en senderstyrke på 5 W og få en fast nødfrekvens, som man har det i Sverige, hvor man har en kanal 11A, som bliver aflyttet af lodserne døgnet rundt.

Da man fik afslag fra post- og telegrafvæsenet, henvendte formanden for min klub, Sundby Sejl-Forening, hr. Svend Larsen, sig til mig og spurgte, om jeg ikke kunne rejse spørgsmålet i folketinget. Han fandt det meningsløst, at svenske sejlsportsfolk

f. eks. i Øresund kan ligge side om side med os og benytte den føromtalt 5 W sender og kanal 11A, mens det er os forbudt at benytte den.

Jeg er fuldt enig med ham, og jeg tillader mig at understrege, at der ingen tvivl er om, at adskillige katastrofer ville være undgået, hvis man havde lov at benytte denne nødsender. Når man tænker på, at det offentlige ofrer 18,1 mill. kr. om året på redningstjenesten, foruden hvad der bliver ofret fra privat side, og når man tænker på alle de mange meningsløse drukneulykker, som måske for en del kunne være undgået, hvis man havde en effektiv nødsender, så forstår man ikke, at myndighederne ikke viser sig mere imødekommende, end de har gjort hidtil.

Derfor tillader jeg mig at spørge, om den højtærede minister kan oplyse begrundelsen for post- og telegrafvæsenets afslag til sejlsportsfolkene om at få lov at bruge nødsendere.

Ministeren for offentlige arbejder (Guldberg): Der er jo en lang række tekniske enkeltheder at komme ind på, hvis jeg skulle give et udførligt svar. Jeg vil gerne sige, at post- og telegrafvæsenet netop i disse dage udsender et nyt cirkulære om anvendelsen af denne kategori radioanlæg, og jeg har fået to eksemplarer med, så der kan blive et til os hver bagefter. Der har været forhandlet i nogle år om dette, også med repræsentanter for Dansk Motorbaads Union.

Den danske radiotjeneste på kystradiostationer og herunder specielt udnyttelsen af nødfrekvenser er i nøje overensstemmelse med de for denne tjeneste gældende internationale regler og baseret på, at fartøjerne er radiomæssigt udstyret i overensstemmelse med disse regler. Det er baggrunden for, at post- og telegrafvæsenet hidtil har taget afstand fra at lade privatradioanlæg indgå i en egentlig nødtjeneste. Der synes at kunne være en vis risiko for, at propaganda for anvendelse af privatradio i både kan hæmme udbredelsen af det konventionelle radioudstyr i visse grupper af fartøjer, og man har derfor ikke ment at kunne imødekomme ønsket om anerkendelse af en kanal

[Ministeren for offentlige arbejder.]

i privatradiotjenesten som egentlig nød-kanal.

For så vidt angår spørgsmålet om fra kysten at aflytte privatradiokanaler, der er afsat til maritime formål, og hvoraf der ifølge det cirkulære, der nu foreligger, er to, skønnes der ikke at være noget grundlag for at anbefale nogen dansk offentlig myndighed at etablere en sådan lyttevagt. Men jeg kan gøre opmærksom på, at hvis der på privat basis som i Sverige kan arrangeres en eller anden form for aflytning, ses der heller ikke at være noget i vejen for, at man gør det.

Det skal bemærkes, at privatradioanlæg naturligvis i lighed med hvilke som helst andre radiokommunikationsmidler under passende omstændigheder i konkrete enkelttilfælde kan vise sig nyttige også ved redningsaktioner, og post- og telegrafvæsenet har derfor, som jeg nævnte, taget hensyn dertil ved at afsætte to kanaler i privatradiobåndet udelukkende til maritime formål. Det er i øvrigt de samme kanaler, som i Sverige anvendes som maritime kanaler.

Til sidst skal jeg lige bemærke, at vi ikke har set nogen anledning til at forhøje den maksimalt tilladelige udstrålede sendeeffekt for privatradioanlæg på 0,1 W, bl. a. fordi denne effektgrænse endnu ikke er udnyttet af de på markedet værende godkendte anlæg her i landet.

Johan Nielsen: Jeg takker ministeren for svaret. Kan jeg forstå det sådan, at vi kan få de samme rettigheder, som svenskerne har, hvis vore sejlklubber selv etablerer en tjeneste?

Ministeren for offentlige arbejder (Guldberg): Det vil nok kræve større detailkendskab til de svenske rettigheder, for at jeg umiddelbart turde svare ja. Jeg henviser til, hvad jeg sagde før: der er altså to kanaler til rådighed, og der kan ikke ses at være noget i vejen for, at man selv kan etablere en ordning. Det er efter det, der er oplyst over for mig, den måde, man har ordnet sig på i Sverige.

Hermed sluttede spørgsmålet, og spørgetiden var dermed til ende.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændring af lov om veterinærvæsenet samt om udøvelse af dyrlægegerning.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 28) findes i tidenden sp. 589, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 499).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets tekst og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Robert Christensen: Jeg skal på udvalgets vegne meddele, at vi har haft en række møder og derunder et samråd med landbrugsministeren. I dette samråd tilbød landbrugsministeren at nedsætte et udvalg med den opgave at foretage en undersøgelse af mulighederne for og forsvarligheden af at anvende mellemteknikere i dyrlægegerningen og af, hvilke krav man må stille til disse. Udvalget skulle derudover undersøge mulighederne for, at landmænd kan få adgang til selv at behandle deres dyr med lægemidler i videre omfang end nu.

I udvalget er vi enige om, at de eksportinteresser, erhvervet og samfundet har, også skal tilgodeses, og udvalget indstiller hermed lovforslaget til vedtagelse uden ændringer.

Landbrugsministeren (Peter Larsen): Jeg vil gerne takke udvalget for den enstemmige indstilling og bekræfte, at jeg er enig i, at der er en lang række spørgsmål, der trænger sig på. Derfor har jeg også tilbudt at nedsætte dette udvalg til at undersøge de mange relevante spørgsmål, og jeg vil gøre det meget hurtigt. Jeg tror, det har sin betydning både på disse og andre områder, at vi får klarlagt alle de problemer, der foreligger, således at de kan indgå i overvejelserne ved næste egentlige lovrevision.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets tekst og dets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.